

Curio UP apt 1793

220

D. D.

DISSERTATIO ACADEMICA

DE

**MAGNIS INGENIIS, RARO
FELICIBUS,**

Quam

Consensu Amplissimæ Facultatis Philosophicæ in Reg. Acad. Aboënsi,

PRÆSIDE

Mag. JOH. BILMARK,

HISTORIAR. AC PHILOS. PRACT. PROFESSORE REG. ET ORDIN.

PRO GRADU PHILOSOPHICO

Publice ventilandam modeste proponit

FREDERICUS GRÖNSTRAND,

Stip. Reg. Wiburgensis.

In Audit. Majori die 24 Maji 1798.

Horis a. m. confuctis.

ABOÆ,

TYPIS FRENCKELIANIS

PRÆFATIO.

Quamvis anima humana sit Ens simplex; docet tamen experientia, haud minorem in ejusdem facultatibus animadverti diversitatem, quam quæ in corporibus occurrat fere infinita. Aliusenim tam in rerum cognitione comparanda, quam in negotiis suis gerendis ipsa ferme testudine invenitur segnior, dum alius ad instar aquilæ suis adscendit cogitationibus, cuncta facile adeo adsequitur, ut sibi proposita non discere sed reminisci videatur, plerarumque objectorum originem, progressionem et futuras consequentias uno quasi obtutu sibi sistens. Hanc animorum, vel si ita placet, ingeniorum disparitatem ab ipso corporis mechanismo, licet pars altera nostri essentialis in societatem alterius veniat, totam non dependere, nominata constat magistra, qua edocemur, corpori gracili et infirmo magnum subinde animi robur inesse, et ex adverso puerilem ac timidam mentem in grandi ac quadrato corpore nonnunquam habitare. Enimvero quum multiplices sint vocis ingenii significationes, antequam longius in proposito stadio progredimur, definiendum erit, quid per illud intelligamus. Sumitur autem vox illa interdum latiori significato pro complexu omnium animæ humanæ facultatum,

) 2 (

nam; nos autem per ingenium hoc loco indigitatam volumus certam quandam in quolibet homine imaginationis, memoriæ ac iudicii temperiem; cæterum non ignorantes, præcipuas ingenii, ad disciplinas elegantiores applicati, partes versari in facilitate similitudines rerum observandi. Unde consequitur, Magnum Ingenium esse illam mentem, in qua tres illæ facultates, a nobis jam commemoratæ, eminentiori quodam modo vigorem suum exlerant. Scilicet uti magnum appellamus corpus, quod in tres dimensiones multum extenditur, ita magnum dicimus ingenium, quod rebus illis discernendis, quæ communem rerum humanarum sphaeram transcendere videntur, occupatur, nec objectis difficultatibus a decretorum suorum executione se impediri patitur. Differunt igitur Magnanimitas, et Magnum Ingenium in eo præcipue, quod illa condonandis injuriis, et aliis benefaciendi studio eluceat, dum hoc in rebus gravissimis et maxime ancipitibus gerendis suam, qua valet, prodit industriam. De ingenii hujus ad qualitatem conditionis humanæ habitu, et de causis, quæ felicitatis eclipsin eidem nonnunquam adferunt, observationes nonnullas in hac adferemus dissertatione; quas ut B. Lector, si eas perlegere dignetur, meliorem in partem interpretari velit, quo par est verborum honore rogamus.

§. I.

Quum Deus, Ens Sapientissimum, facultates longe eximias animæ humanæ non frustra indiderit, nec homines eisdem excolendis vanæ aut levis tantum voluptatis causa operam impendant, sed tam Donans, quam quisque donatarius, hujus felicitatem intendat; mirum multis obveniet, qui fieri possit, ut magna ingenia, dum per se sunt aptissima felicitati obtinendæ, a nobis tamen nunc pro-

) 3 (

proponantur ut raro felicia. Profecto culpa desideratæ felicitatis præstantiæ ingeniorum non erit tribuenda, sed ipsis hominibus, optimis felicitatis suæ adminiculis rite et ex officii tenore raro attentibus. De veritate autem sententiæ nostræ eo minus est dubitandum, quum saniores Eruditorum inter Gentiles etiam hanc agnoverint, Poætæque NASONIS exemplo hoc constet; cujus quippe eximio ingenio exiliam, maximasque inde calamitates deberi, affatim testantur sua ad Cæsarem verba: *Quid mihi vobiscum est, infelix cura, libelli, - - - Ingenio perii, qui miser ipse, meo* (a) Et ad Amicum alio loco scribit: *Gratulor, ingenium non latui se tuum. - - - At nostrum tenebris utinam latuisset in imis! - - - Expediit studio lumen abesse meo* (b). Qualis calamitas etiam in aliis vitæ humanæ scenis obvenit. Haud pauci enim sunt, ingenio prævalentes, qui magnas opes, felicitatis suæ partim tuendæ, partim prorogandæ, adjuncta non quidem leviter dilapidant, sed præpostere ita administrant, ut in deteriorem perveniant sortem, quam qui cum iniqua conflictuntur fortuna, sua tenuitate, cui adlueverunt, minus miseri. Quum igitur factum a nobis propositum in dubium non sit vocandum, progredimur, causas dictæ infelicitatis succincte exposaturi, additis selectioribus exemplis, ab Historiæ penâ depromptis et nostram sententiam illustrantibus.

(a) Vid. *Libr. II. Trist. Eleg. I. ab initio.* (b) Vid. *Libr. I. Trist. Eleg. VIII. v. 54 seq.*

§. II.

Qui magno pollent ingenio, si vice non simplici sunt experti, se ea assecutos litteraria momenta, quæ ultra sphaeram cognitionis aliorum posita videntur, nimia ingenii sui confidentia se ita capi non raro patiuntur, ut ni-

hil suæ perspicaciæ impervium, modo aciem intendunt, tandem putent. Hinc cristas non aliter erigunt, quam si suo cuncta subescent ingenio, in concepta quacunque opinione nimis pervicaces; quo quidem modo infelicia sibi non raro parant fata, teste Historia, cum litteraria, tum civili. Consideremus primum Viros Eruditos, qui magno utique valuerunt ingenio, sed quod vel paradoxas opiniones, a se pro veris agnitas, pertinaciter defenderint, vel detectas veritates loco ac tempore, sibi alienissimo propugnaverint, aliorum invidiam et odium, in suam oppressionem directum, in se concitarunt. Nemo, ut opinamur, negaverit, ARIUM, Presbyterum Alexandrinum, magnis ingenii dotibus fuisse instructum; qui vero dum Salvatoris nostri CHRISTI Divinitatem speciosioribus impugnaret argumentis, quam quibus solide refellendis, CXIIIX Episcopi, qui Niceæ an 324 convenerant, sufficerent; et tranquillitatem Ecclesiæ Christianæ vehementer turbavit, et sibi per totam vitam multas acceleravit ærumnas. Notum quoque est, GALILÆUM de Galilæis inter primipilares sui ævi Philosophos referendus, gravissime fuisse vexatum, bis carceri mancipatum, nec rogam evitasse, nisi ex amicorum persuasione palinodiam opportune cecinisset; quæ cuncta passus est, quod verum mundi systema, a COPERNICO in orbem eruditum postliminio reductum, contra præjudicatam seculi sui opinionem defenderet. Addere his licet exemplum LAMBERTI, Sacramentarii non ignobilis, qui ex nimia ingenii atque eruditionis confidentia in pugnam litterariam cum Angliæ Rege, HENRICO VIII, disputationibus eruditis, eminere cupiente, descendere non dubitavit, sed cui Rex, quod nimis ab eo urgeretur, duplicem proposuit conditionem, ut vel se a Rege victum publice profiteretur; vel ob suam pervicaciam suspendii poena plecteretur; quam præpotenti adversario cedere nolens, subiit (a). Sed mittamus Eruditos, Heroas,

con.

consideraturi, qui ex eminentiori honorum gradu, rebus civilibus administrandis præfuerint; qui verò per nimiam ingenii sui confidentiam et se et suam patriam in plurimas non raro conjecerunt calamitates. In nimia exemplorum huc pertinentium, copia nominasse sufficiat Daniæ Regem CHRISTIANUM IV, de quo legimus, quod amicorum etiam prudentissimorum consilia adeo non tulerit, ut his, quod de republica esset, suadentibus, per contemptum responderet: inter me & avum tuum de ista re jam pridem est conventum (b). Nemo autem, nisi in Historia plane hospes, dixerit, imperium hujus Regis vel ipsi felix, vel Daniæ fuisse proficuum.

(a) Vid. *Essay sur l'Histoire Générale par Mr VOLTAIRE*, Tom. III p. m. 382, 383. (b) Vid. *Baron de HOLBERGS: Dänische Reichs Historie*, Tom. II. p. 931.

§ III

Quamvis verissimum sit Illustris BACONIS de VERULAMIO effatum: *Quod leviores gustus in Philosophiæ moveant fortassis ad atheismum, pleniores autem haustus ad Religionem reducant* (a), ac proinde esset præsumendum, eum, qui magno præditus est ingenio, admirandam Summi Numinis in hac tublunaria œconomiam facile agniturum; accidit tamen non raro, ut magna ingenia, ambitionis præcipue œstro percita, propositiones satis evidentes, quorsum has referimus: quod Deus existat, et providam Ipse rerum creatarum agat curam, vel in dubium vocent, vel audacter negent. Atque hi fere sunt, qui opinentur, se sublimioris eruditionis gloriam amisuros, nisi aliter, quam cæteri mortales, de rebus majoris momenti sentiant; parum insuper curantes, si circulos cogniti-

A 3

tionis

) 6 (

tionis humanae turbent, et paradoxis suis opinionibus facum faciant modestis. Enimvero quamvis Deus pro infinita sua bonitate talibus subinde permittat, absconam scenam ludere; pauci tamen eorum sunt, qui placida fruuntur animi tranquillitate, quae felicitatis civilis fons est. Quicquid praeterea ipsi moluntur, ut propter ingenium celebrentur, caeteri tamen eos ut carcinomata corporis Politici habent, et, si cives sunt, societatem eorum habent infidam, si Princeps, suam dolent sortem. Testatur experientiam docentem, ingenia quaedam caeteris superiora, in atheismi et deismi caeno haerentia, quantumvis vel celebria vel in honorum culmen evecta, fuisse tamen vel infelicia vel felicitate per exiguum modo tempus usa. Unicum adduxisse exemplum sufficiat. Quae et quanta ne fuerunt tam naturae quam fortunae bona in Imperatorem JULIANUM, Apostatae cognomine famosum, a Supremo Numine collata, qui eo pollebat ingenio, ut summis sui aevi philosophis aequiparari posset; cui etiam ex voto ac saepe praeter suam opinionem multa molimina prospere cesserunt. At quum per animi levitatem ingenio suo in praestigiarum ethnicarum tam amplificationem, quam Christianae religionis oppressionem abuteretur, factum est, ut solum vix adscenderat imperarorium, quam gravi contra Perfas praetio victus et laucius in florentissima aetate de cederet.

(a) Vid. *Libr. I. De augmentis Scientiarum p. m. 5.*

§. IV.

Multiplici edoctus experientia dudum observavit CICERO: *Molestum hoc esse, quod in maximis animis splendidissimisque ingeniis plerumque existant honoris, imperii, potentiae ac gloriae cupiditates (a).* Et profecto hoc molestum

) 7 (

stum est tam magnis illis ingeniis, quam aliis hominibus; illa enim ut inclarescendi et supra caeteros eminendi studio flagrant, ita animum dies noctesque non sine ancipiti cura in diversas torquent partes, ut subsidia suae ambitionis excogitent, atque aemulos sive veros sive praesumptos vel submoveant vel quoque modo opprimant; nullos sibi vel a metu iustissimi Numinis vel a laesae conscientiae stimulis remoras injici patiuntur, nec ullam mediorum habent rationem, quorum ad finem propositum perveniendi aptitudinem solummodo considerant, caeterum in gloriae culmine aliquando reparatura, quicquid contra fas et aequum in nitendo commiserint. Imo amorem in Deum, in patriam, in propinquos et multo magis in alios subordinant gloriae cupiditati, et super alios eminendi ardori, quo sua fervent pectora. Quod quum caeteri agris ferant animis, ambitioni illorum quavis objiciunt impedimenta; qua collisione tam eorum, quam publica salus in manifestum adducitur discrimen. In cuius rei illustrationem pauca, sed luculenta, ex Historia Romana adferemus exempla. Magno ROMULUM, qui ex inficeta pastorum turba maximam condidit civitatem, fuisse ingenio, nemo inficiabitur; summam autem imperii ut solus praeseret, haud dubitavit, fratrem REMUM, suum aemulum, ambitioni suae immolare; qui autem ita voti compos factus, in ipso gloriae culmine truculentiori longe, quam frater in campo, succubuit fato. Et quem, nisi in Histria Romana peregrinum, fugit, M. T. CICERONEM, quamvis ingenio maxime sublimes valeret, attamen quod gloriae, cujus stimulis valde agitabatur, plus satis esset intentus, illiusque cum servandae tum augendae causa modo ad POMPEII, modo ad Caesaris partes, prout fortunae favonius vel illi vel huic adspiraret, tamdiu transiisse, donec sua inconstantia fatum sibi pararet infelicissimum. Omnium tamen maxime JULIUS

LIUS CÆSAR suo comprobato exemplo, quod magna ingenia sint raro felicia. Sui enim ipse præcipue debuit ingenio, quod ex gravissimis, in quæ sæpissime adducebatur, se eriperet periculis, et ad tantam perveniret potentiam, quam vix ullus Romanorum fuit consecutus; sed in quem quadravit illud Poëtæ effatum: - - - *Tolluntur in altum - - - ut lapsu graviore ruant.* Vix enim ad desideratum gloriæ ac potentiæ fastigium pervenerat, quam in ipsius Senatus Romani concessu ab iis, a quibus optima quævis expectare debuit, horrendum in modum fuit trucidatus.

(a) Vid. Libr. I. de Officiis, Cap. VIII.

§. V.

Sicut qui ingenio eminent, vividiori præ aliis gaudent imaginationis facultate, probabilia ut certa, atque possibilis tantum, ut realia, sibi sistentes; ita etiam celeriter nec satis pensitatis, quæ incidere forte possunt circumstantiarum momentis, ad res gerendas se accingunt. Eventu autem eorum intentioni ac molimini non respondente, causam infelicis successus modo in fortunam sibi adversam, modo in alios, ut sibi invidiosos, conjiciunt, opinionem suorum meritorum quomocumque conservaturi. Ita vero oculatioribus fucum facere non possunt, satis perspicientibus, causam mali in nimia festinatione esse querendam. Addere præterea licet, quod magna ingenia in suo proposito vix unquam acquiescant; sed sicut semper sunt irrequieta, ita etiam sua mutant consilia, et tamdiu ordinant et reordinant, donec eos, quibus in obsequio gloria est relicta, confundant, et in officiorum neglectum sensim adducant. Gentium igitur annales evolventibus cernere licet, non mediocria, sed magna fuisse ingenia, quæ

quæ turbas et factiones excitaverint, tam seipsa, quam universam sæpe rempublicam, quam ex suo administratam voluerunt arbitrio, in præsentissimum ita conjicientia discrimen. Cogitemus solum modo bigam fratrum, Tiberium atque Cajum GRACCHUM, viros in Civitate Romana ingenio florentissimos, ceu eos, ut alia reticeamus elogia, appellat VELLEJUS PATERCULUS (a); qui vero aditum sibi ad supremos honorum gradus paraturi, populique favorem per leges agrarias aucupaturi, gravissimos in patria excitarunt motus, sibi que exitum vitæ maxime tragicum accelerarunt.

(a) Vid. *Histor. Roman. Libr. II, p. m. 24.*

§. VI.

Præterea quum cuncta in bello summa vi gerantur, viresque proinde tam animi, quam corporis tantum, quantum humana fert conditio, intendantur; magna quoque ingenia inde ab antiquissimo ævo arenam Martis aptissimum habuerunt theatrum, in quo suam perspicaciam et industriam in seculi sui admirationem explicare possent. Præsumi omnino deberet, neminem in ancipitem hanc aleam, nisi gravissima provocatum injuria, descensurum; sed proh! dolor, propter amplissimam gloriæ segetem in hoc campo metendam, sagatis Heroibus, teste Historia, sæpe fuit satis, speciosas rationes in vindicias justitiæ suæ causæ adduxisse. Demus autem, exitum belli fuisse voto Principis belligerantis convenientem, victoriamque fuisse fidam signorum suorum adseclam, num ita felix habendus? Oculis perlustremus medium illud, quod inter belli cujusvis initium ac finem interjacet; quam horrenda ne se nobis offerunt spectacula, quot stratorum hominum cumuli, florentissimarum urbium exustiones, cultissimorum agro-
B rum

rum everfiones, verbo omnes defolationes, quæ a furore et ejurato humanitatis fenfu provenire folent; licet magnum ducis ingenium in acie rite ordinanda nec, non in moliminibus hoftis cum præveniendis, tum opportune in eum retorquendis fatis eluxerit. Nec tamen de mera felicitate fibi interea gratulatur Victor, cujus animum anticipes curæ die nocteque occupant, et graviffimis vitæ periculis, militum alacritatem ac fortitudinem fuo excitaturus exemplo, fe sæpe ingerere cogitur. Florentiffima civium fuorum pars a dulcibus abducitur penatibus, feipfam privans tranquillitate, quam hofti eripit. Et quum fumtibus bellicis faciendis reditus confueti vix unquam fufficiant, majora civibus imperantur tributa; unde demum evenit, ut facultates populi exhauriantur, et civitas graviffimo exponatur discrimini. Concedimus equidem, poft belli finem, quem exhaustæ belligerantium vires faciunt neceffarium, Principes acceptis cicatricibus et calamitatibus medendis, operam fumtusque impendere; quod certe laudandum; multo tamen eft laudabilius, nulla alicui inferre damna, quam illata utcunque reparare. Specialia non adferemus exempla, quæ adfatim docent, quantum ingeniorum portenta, in bellum intenta, fuæ nocuerint civitati, utpote et notiora, quam ut ignorari, et triffiora, quam ut fine commotæ humanitatis fenfu enarrari queant.

§ VII.

Quum denique magna ingenia fuis nimium indulgeant speculationibus, ad imitationem Phaerontis illius, de quo Poëtæ canunt, plus ultra tendunt, nec tam rebus gerendis fe accomodant, quam negotia fuis fystematibus, invita plerumque rerum natura, attemperare fatagunt. In Senatu gentium, quoties eidem afident, publicam quidem

eem salutem, magis tamen adhuc fuæ auctoritatis incrementum quærunt, unde graves de rebus minoris momenti læpe exiftunt controverfiæ; quibus fit, ut excelfa ingenia multas fibi ipsis creant moleftias, et in caufa fint, quare negotia publica vel procrastinentur, vel perverfe adminiftrantur. In fententiæ noftræ illuftrationem citare liceat Cornelium TACITUM, Scriptorem, fi quis fuit alius, et acutiffimum et prudentiffimum, fed, ut apparet, in rebus gerendis minus verfatum; de quo commemoratur, quod qui tanta et tam eximia regnandi præcepta dederat, ei, gubernationi Africæ admoto, nihil tot profuerint aurea dicta, quæ Romæ in otio fcripferat, nihilque aliud, quam turbas et feditiones, quas componere non poterat, excitaverit (a). Cui adjungere liceat HUGONEM GROTIUM, propter fuum ingenium, quod obtinuerat vere feulare, extorrem, in luce tamen Europæ viventem: de quo fcribit Illuftris AMELOT: *Le fameux Hugues de Grot, durant la fienne Ambafade en France, fe montra aufsi mal-habile homme d'état, que l'habile en tout le refte* (b). Alia infuper ingenia, quæ magna habentur, in honorum culmine pofta, nimium plerumque adfectant fplendorem; quo tamen ipfo fuas cito exhauriunt facultates, miferiæ juxta et aliorum contemptui ingruelcente ætate expofti, imo fi occasio ferat, reditus publicos vel difsipantes, vel rebus ludicris, omiffa neceffariarum cura, impendentes. Quam multi ne æmulantur PERICLEM, ingenii et magnorum in fuam patriam meritorum laude haud defraudandum, fed nec domi felicem, nec civibus fuis femper probatum; de quo præeunte PLUTARCHO, hæc inter alia refert Dm ROLLIN: *Periclès, par la force de fon éloquence, et par l'adfcendant qu'il avoit prit fur les efprits, deconcerta plusieurs fois les projets du peuple, qui ne nefpiroit que la guerre. Il rendit par-là un grand fervice* à fa

à sa patrie, et il lui auroit épargné bien de malheurs, s'il avoit jusqu'à la fin tenu la même conduite. Il avoit de bonnes vûes en dominant; mais il vouloit dominer seul, et c'est ce qui le porta à faire exiler les meilleurs Sujets, et les plus capables de servir la republique, par ce qu'ils balançoient son autorité. Enfin craignant pour lui même un pareil sort, et sentant que son credit diminueoit tous les jours, pour se mettre en sûreté il alluma une guerre, dont les suites furent très-funestes à sa patrie (c). Sed plura in argumenti hujus illustrationem adferre, habitus rerum mearum non permittit, quare manum de tabula.

(a) F. REINHARDI Theatrum prudentiæ Elegantioris, p. 780. (b) Dans son Tibère Chap. 298 fol. 718. (c) Methode pour étudier, Tom. III. p. m. 322, 323.

S. D. G.

